

hogy KATONA életében volt egy rövid korszak, amikor még versekben is kiöntötte szive gyötreimait, lelke nyugtalanságát. A *Bánk bán* gigan-tikus magányosságát lágy és érzékeny versek előzték meg, melyek fő-jegye a búsongó epedés, a méla álmodozás s néha az érzéssablónok alól kitörő eruptív hév. GYULAI alig méltatta figyelemre, PINTÉR egy kéz-legyintéssel elintézte, pedig már csak azért is érdemes foglalkozni velük, mert a legnagyobb magyar drámaíró és jellemrajzoló lelkébe engednek némi bepillantást. HEGEDŰS könyve mély belső és külső tanulmányon alapul. Lélektani magyarázatai a hivatott bűvárt, a tapasztalatokkal bőven rendelkező kutatót árulják el. Rendszeresség és módszeresség tekintetében e tanulmány azok közé tartozik, melyhez minden alkalommal örömmel nyulhatunk vissza tanácsot, sőt anyagot kérni. Hat fejezetben tárgyalja e titokzatosan burkolt s ez oknál fogva annyira érdekes életpálya állomásait s különösen nagy súlyt helyez a költő érzelmi életének, lírikumá-nak vizsgálatára. Nem hagyja figyelmen kívül a külső tényezőket sem, így a környezet szubjektív (szerelmek) és irodalmi (írók) hatását s külön-ösen a versek írásának időpontjával, a költő intenciójával, visszavonulása okaival s végül a költészetére tett hatással, verselésével foglalkozik. A tanulmány második fejezete különösebben érdekel minket, t. i. KATONA költeményeinek egyetlen, a költő által lemasolt kézirati példányát a Nemzeti Múzeum kézírattára örzi. (Oct. Hung. 349.) E kéziratos példány 25 verset tartalmaz, melyek közül 24 kétségtelenül a KATONÁÉ, míg a legutolsót (*Az Estve*) a költő másénak — «nem az én munkám» — jelzi. A kéziratot «A' Széchény-országos könyvtárnak szentelé t. TÓTH Kálmán úr, a' Hölgyfutar szerkesztője 1859. October 29-én». A könyv milyen módon került TÓTH Kálmánhoz, ezt sajnos, nem lehet kideríteni. A kéziratos versgyűjtemény KATONA József költői pályájának emléke s e nagy körütekintéssel és finom intuícióval készült tanulmány meg-érdemli, hogy olyan szeretettel olvassák, amilyen megértéssel a szerző egy elfelejtett poézis emlékeihez s egy megfakult könyv lapjaihoz közeledett.

DR. K. S.

A Napkelet lexikona. Két kötet. A Magyar Irodalmi Társaság kiadása. Budapest, 1927. 8°. VII, 740 + 738 l., 57 mell., 12 térkép.

A modern ember kíváncsi és türelmetlen egyszerre. Szívesen bőviti ismereteit, ismerkedik meg új fogalmakkal, de csak akkor, ha különösebb fáradságába nem kerül. Örömmel fogad azért minden olyan kezdeménye-

zést, amely röviden, gyorsan és mégis alaposan megadja a szükséges tájékoztatást. Innen napjainkban egyre növekvő előszeretete a kis lexikon iránt. Különböző szaklexikonok mellett hiányzott eddig a komoly és nivós általános irányú munka. (A felületesen szerkesztett és irt *Világlexikon* nem segített ezen a hiányon.) A Magyar Irodalmi Társaság két pompásan kiállított kötetben olyan lexikont nyújtott, amely megérdemli a legteljesebb elismerést formailag és tartalmilag egyaránt. A két kötet 30.000 címszót tartalmaz, tehát csaknem 10.000 szóval többet, mint más kézillexikonok, 57 lap műmellékletet közöl, kiváló gonddal összeválogatott és rendkívül jó, éles fényképreprodukciókat, a kéthasábos könnyen olvasódó szöveget 530 szövegekőzti ábra, 11 szövegekőzti és 12 színes térkép illusztrálja.

A lexikon célja az előszó szerint, «hogy a nemzeti érzésű magyar intelligencia számára a modern élet eszméinek és a tudományok új eredményeinek útvesztőjében kalauzul szolgáljon». Az aktualitás és alaposság, a világnézeti következetesség és az elfogulatlan ítélkezés összeegyeztetésének nehéz feladatát kellett a szerkesztőknek megoldaniuk és ez sikerült is nekik. Az egyes szakokat a legkiválóbb művelők szerkesztették; dr. GALAMB Sándor, dr. GOMBOCZ Endre, dr. HEKLER Antal, dr. HELLER Farkas, dr. KORNIS Gyula, dr. KOVÁCS Alajos, dr. LUKINICH Imre, dr. PILCH Jenő, dr. RITOÓK Zsigmond, dr. gróf TELEKI Pál, dr. TÓTH Géza, dr. ZELOVICH Kornél és mellettük 120 elsőrendű szakember vett részt a hatalmas anyag feldolgozásában. Ismeretközlés és értékelés szerencsésen olvad össze, a világosan, érthetően megírt cikkekben. A lehetőséghez képest a legszükségesebbet nyújtják ezek a cikkek, néha érezzük csak, különösen az irodalmi vonatkozásukban, a mondanivaló túlságos szűkreszabottságát. A képzőművészeti cikkek azonban egyenesen meglepnek terjedelmükkel és részletességükkel, amely egy nagyobb lexikonnak is becsületére válna. A művészettörténeti részek különösen érdekesek, mert a magyar irodalomban először alkalmazzák az utóbbi évek folyamán oly gyökeres változáson átment művészettörténeti értékeléseket, így elsősorban a barokkutatók szempontjait. Az új tudományos eredmények szerencsés közlése szempontjából kiemelhetjük a magyar őstörténet fejezetét is. Az elszakított területek irodalmának, kultúreletének bő ismertetését örömmel üdvözölheti minden olvasó. A napjainkban oly általános típusú vált sportrajongó épen úgy megkapja a maga kielégítő táplálékát a repülőexpedíciók, repülőrekordok táblázatos áttekintésében, mint a technika szerelmese a technikai kultúra főbb dátumainak össze-

állításában. A csak számoknak hívókat számos statisztikai kimutatás világosítja fel a gazdasági- és nemzetélet fejlődéséről. Az aktualitást keresők a világháború és a legújabb idők történetéről, eseményeiről, szereplő alakjairól nyernek részletes tájékoztatást. A könyvbarátok gondos kis cikkekből értesülnek a könyv és könyvnyomtatás technikai kérdéseiről is. Közintézményeink, köztük a Nemzeti Múzeum és Könyvtárunk is, valamint az új alkotások (pl. Országos Magyar Gyűjteményegyetem) állapotukat és rendeltetésüket jól szemléltető cikkekből szerepelnek.

Az anyag bősége mellett természetesen elkerülhetetlenek az apróbb hibák és hiányok. Midőn néhányra rámutatunk, célunk nem az ilyenkor könnyen adódó, mindenáron kritizálás, hanem a jóakarató figyelmeztetés, az esetleges második kiadás megjavítását célzó törekvés. A magyar írók közt nélkülözzük FODOR József, GYERGYAI Albert (a mai kritikus, mert az Árgirus-néphistória szerzője benne van), SZÉKELY Nándor, TÓTH Aladár, VÁNDOR Kálmán, VÉRTESY Jenő neveit. A külföldi írók és tudósok között szívesen láttuk volna ROBERT CURTIUS, GUNDOLF, JASPERS, SPRANGER, BOSWELL, WILLIAM CONGREVE, JOSEPH CONRAD, JAMES JOYCE, BAINWILLE, GOYAU, PIERRE JANET, a psychologus, PIERRE LASSERRE, JACQUES MARITAIN, PAUL SOUDAY (a modern francia irodalom egyébként nagyon jól van ismertetve), HERMANN BANG, GENTILE, MARIO PUCCINI, LADISLAS REYMONT neveinek külön címszókba felvételét. Egy-két tollhibára kívánjuk még felhívni a figyelmet. ERICH WOLFGANG KORNGOLDRÓL, a zeneszerzőről szólván, utána a cikkecske JULIUS K.-t, a zenekritikust, mint az előbbinek fiát jelöli meg, holott, amint a közölt születési dátumokból is kiviláglik, az apja. A GONCOURT-testvérek munkái között a híres *La femme au dix-huitième siècle* tévesen *La femme au dix-septième siècle* címen van feltüntetve. Mindezek azonban csak szépséghibák, a lexikon adatai teljesen megbízhatóak, a két kötetet mindenki bizalommal és sok haszonnal forgathatja.

HALÁSZ GÁBOR.

Dr. Goll Aladár: *Az Apollo kargyűjtemény tizenöt részének tartalma*. Budapest 1927. Barcza J. ny., 8°, 22 l.

Szellemi termék, sőt nemzeti szellemet lehelő és írással megrögzített termék lévén a zene: nemzeti múzeumunknak könyvtára már régen természetesnek találta, hogy Musica- (theoretica és practica) osztályt állítson fel, jó példát adva más, kisebb-nagyobb könyvtáraknak — s csak az a sajnálatos, hogy ezek alig követik a szép példát, holott egy